

Introducció

Al primer número de *Catalan Historical Review* formulàvem el propòsit d'oferir balanços sobre el coneixement actual dels grans temes de la història de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears, així com de les seves relacions exteriors pel que fa a totes les èpoques i a tots els aspectes de l'activitat col·lectiva.

En aquest segon número seguim la línia iniciada pel primer. En primer lloc, publiquem un article sobre l'estat actual dels coneixements sobre els pobles de la part oriental de la Península Ibèrica anteriors a la conquesta romana. Aquests pobles, que acabaren canviant de llengua, de lleis i de religió, foren la base dels actuals Països Catalans.

Publiquem a continuació un estudi relacionat amb la situació immediatament posterior al moment en el qual, amb la conquesta dels regnes musulmans de Mallorca i de València, els Països Catalans prengueren els seus límits actuals en el segle XIII. L'anàlisi de les transformacions que es produïren arran d'aquells esdeveniments són l'objecte del nostre segon article.

Tres segles i mig després, els musulmans vençuts –denominats moriscos– conservaven la seva religió i costums, sense haver estat assimilats pels cristians. El 1609, la monarquia hispànica de la dinastia dels Àustries decretà la seva expulsió; els efectes que això tingué, especialment notables al regne de València, són el tema d'un altre article d'aquest número.

No van ser els moriscos la primera minoria expulsada. El 1492 ho havien estat els jueus, que al llarg de molts segles havien constituït, a la confederació catalanoaragonesa, una minoria urbana de la qual es parla en un altre article d'aquest número.

Un darrer èxode, aquest del segle XX, ha atret darrerament el treball de recerca dels nostres historiadors, i fins i tot una notable atenció mediàtica recent. Es tracta de l'exili republicà de 1939, precedit pel de 1936 –molt inferior en nombre i de signe ideològic invers, però també causat per la guerra civil espanyola–. Aquest és el tema d'un altre article. Els èxodes forçats formen part desgraciadament de la història del violent segle XX a Europa, i el cas dels Països Catalans n'és un de destacable.

Així, doncs, grans canvis i transformacions sovint traumàtics apareixen aquí tractats basant-nos en la historiografia dels darrers temps.

Pel que fa a la història de les arts i les lletres, que també forma part de la temàtica de la nostra revista, aquest número ofereix un balanç dels estudis sobre la figura del poeta Jacint Verdaguer. Com en el cas de Ramon Llull, tractat en el primer número de *Catalan Historical Review*, l'obra i la personalitat de Jacint Verdaguer han donat lloc a un cercle d'especialistes, i es pot parlar de “verdagerisme” com abans es parlava de “lul·lisme”. Ha estat un dels nostres poetes més traduït a d'altres llengües.

El cant coral ha jugat un paper molt important en la recuperació i desenvolupament de la identitat col·lectiva dels catalans des del segle XIX, privats com estaven d'un govern propi. Aquesta associació del cant coral amb la sociabilitat i la identitat nacional s'ha produït també en altres pobles europeus, però mereix una atenció especial en el cas català, i per això oferim un balanç històric sobre el tema.

Hem escollit per a la coberta d'aquest número el mosaic de Lluís Bru i Salelles que decora el frontó de la façana del Palau de la Música Catalana, joia de l'estil modernista català. Aquest mosaic, acabat l'any 1909, representa els cantaires de l'Orfeó Català amb el seu estendard, presidits per la Balanguera, amb la silueta de Montserrat al fons. La Balanguera era un personatge popular femení d'un antic ball rodó infantil mallorquí que el poeta Joan Alcover convertí en una mena de musa que fila el fil de la vida. Amadeu Vives, un dels fundadors de l'Orfeó Català, musicà el poema d'Alcover. A partir de la interpretació del mateix Orfeó, esdevingué una cançó popular a tots els Països Catalans. La Balanguera apareix en aquest mosaic identificada amb la pàtria, i avui és l'himne de la comunitat autònoma de les Illes Balears. A la cúpula que s'alça damunt el frontó es veuen els dos escuts catalans: el de les quatre barres i el de Sant Jordi, patró de Catalunya i alhora d'altres països europeus.

Una novetat d'aquest número és oferir les dades bàsiques dels llibres de tema històric publicats per l'Institut d'Estudis Catalans durant l'any 2008, a més dels sumaris de les revistes dedicades al mateix àmbit de coneixement durant aquest mateix període.

ALBERT BALCELLS
Editor